

φιλοκαλικά σταχυολογήματα

61

2020.10

...διαβάζω...ακούω...καταγράφω

"ἔδοξε τοίνυν ἡμῖν τὰ ἐκ φιλομαθείας συνενεγκεῖν εὐρήματα" (Κύριλλος Ἀλεξανδρείας)

ἡ Παναγιά στό κατώϊ¹

Στά παλιά τά χρόνια κάθε Κυριακή καί γιορτάσιμη μέρα, νέοι, γέροι, παιδιά, γυναῖκες, πλημμύριζαν τούς ναούς, γιά νά παρακολουθήσουν τή θεία λειτουργία μέ ἀληθινή κατάνυξη καί πίστη. Κι αὐτοί ἀκόμη πού δέν μπορούσαν νά πᾶνε, οἱ ἄρρωστοι δηλαδή, παράγγελλαν στούς ἱερεῖς τῆς ἐνορίας τους, νά τούς ἐπισκεφθοῦν ἀργότερα.

Σέ ὅλο τό διάστημα πού οἱ ἱερεῖς ἔψελναν, οἱ πιστοί εἶχαν σταυρωμένα τά χέρια τους καί δέ μιλοῦσαν. Ἀκόμη καί οἱ ζητιάνοι πού στέκονταν ἔξω ἀπό τούς ναούς, ἀπαγορευόταν νά ποῦν λέξη. Ἀλλά μόλις τέλειωνε ἡ λειτουργία, ὅλο ἐκεῖνο τό πλήθος ξεχυνόταν στούς δρόμους μέ χαρούμενες φωνές, ἐνῶ οἱ καμπάνες χτυποῦσαν ἀπ' ὅλα τά σημεῖα τῆς πόλης.

Ἀντίθετα, ὅταν ἡ Ἑλλάδα σκλαβώθηκε καί οἱ κατακτητές ἔκλεισαν τίς ἐκκλησίες καί ἀπαγόρευσαν τή Θεία λειτουργία, οἱ Χριστιανοί, γιά νά μή χάσουν τό θρησκευτικό τους αἶσθημα, **μετέβαλαν τά ὑπόγεια τῶν σπιτιῶν τους σέ μυστικούς ναούς,**

ὅπου ἐκτελοῦσαν τή νύχτα τά θρησκευτικά τους καθήκοντα, γιά νά μήν τούς πάρει εἶδηση ὁ Τοῦρκος κατακτητής.

Ἀπό τή σκοτεινή, λοιπόν, ἐποχή τῆς σκλαβιάς ἔμεινε ὡς τά χρόνια μας καί τό γνωστό:

**«Κάτου στό κατώϊ, εἶναι ἡ Παναγιά,
ἔγια μόλα γιά**

¹ Κατώϊ ἢ κατώγι: χῶρος ὑπόγειος ἢ ἡμιπύργιος [ἀρχικά κατώγαιον: κάτω ἀπό τή γῆ], ἀποθήκη τῶν παλαιῶν κατοικιῶν ὅπου στεγάζονταν ἐργαλεῖα, τό κρασί καί ἄλλα διατηρημένα τρόφιμα ἢ ἀντικείμενα δεύτερης ἀνάγκης. Κάποτε καί τά κελλιά εἶχαν κατώγαιο, ὅπως ὅταν κάποιος ἐν μετανοίᾳ ζήτησε νά κλειστεῖ στό κατώγαιο ἐνός γέροντα γιά ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν του (Παύλου Μονεμβασίας, *Διηγήσεις ψυχωφελείς*, 7)

**κι από πάνου παίζουν κόκκινα τά φέσα,
έγια, έγια λέσα».²**

Η ιστορία δέν θά πάψει νά έπαναλαμβάνεται.

Τουρκοκρατία ή Φραγκοκρατία δέν κάνει διαφορά.

Κάποτε δινόταν από έπίσημα χείλη τό σύνθημα για τήν κατάδυση στά κατώια. Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γερμανός ο Β΄ (1222-1240),³ ένας από τούς πιό δραστήριους καί λόγιους πατριάρχες, τόν καιρό τής Φραγκοκρατίας τό δήλωσε στό ποίμνιο κατηγορηματικά:

«Δίνω έντολή σέ όλους τούς λαϊκούς, όσοι είστε τέκνα γνήσια τής καθολικής Έκκλησίας, νά φεύγετε τό γρηγορότερο από τούς ιερείς πού έχουν ύποκύψει στή λατινική ύποταγή, καί **ούτε σέ έκκλησία νά συναθροίζεστε μαζί τους, ούτε εύλογία όποιαδήποτε από τά χέρια τους νά παίρνετε· διότι είναι καλύτερο νά προσεύχεσθε στό Θεό μόνοι σας στά σπίτια σας, παρά νά συμμετέχετε μέ τούς λατινόφρονες στήν έκκλησία· διαφορετικά, θά ύποστείτε τήν ίδια μέ αυτούς κόλαση».⁴**

Βαρύς ό λόγος αλλά άληθινός!

Ο άγιος **Κύριλλος Άλεξανδρείας** ρίχνει βάλσαμο:

«Ο Θεός δέν χρειάζεται άψυχη ύλη, αλλά πνευματική εύκοσμία. Μή νομίσετε άπογυμνωμένο από δόξα τόν ναό, επειδή θά του λείψει τυχόν τό χρυσάφι καί τό άσήμι καί ή λαμπρότητα του πλούτου· δέν τά χρειάζομαι αυτά, λέει (γιατί "δικό μου είναι όλο τό άσήμι, δικό μου καί όλο τό χρυσάφι, λέγει ό Κύριος Παντοκράτωρ"), αλλά ζητώ μάλλον γνήσιους προσκυνητές, γιατί μέ τή λαμπρότητα αυτών θά καταχρυσώσω τόν ναό μου».⁵

Τά φέσια καί οι τιάρες άς χορεύουν στους πάνω ναούς.

Όλα τά στολίδια κατέβηκαν στό Κατώι!

Έκδότης: Αρχιεπίσκοπος Γ.Ο.Χ. Αθηνών &
πάσης Ελλάδος Μακάριος
Έπικοινωνία: archbishopmakarios@gmail.com

² Τάκη Νατσούλη, *Λέξεις καί φράσεις παροιμιώδεις*, 1996, σελ. 277.

³ Ζούσε τόν καιρό πού αυτοκράτορας ήταν ό άγιος Ιωάννης Δούκας ό Βατάτζης, 4 Νοε. (1193-1254). Τό 1204 είχε καταληφθεί ή Κωνσταντινούπολη από τούς 'Σταυροφόρους' κατά τήν Δ΄ Σταυροφορία πού όργάνωσαν οι «άδελφοί» μας από τή δύση καί ή έδρα τής αυτοκρατορίας είχε μεταφερθεί στή Νίκαια τής Βιθυνίας, όπου έπίσης βρισκόταν ό πατριάρχης Γρηγόριος.

⁴ Έπιστολή β΄ Πρός Κυπρίου, Σάθα MB 2,17-18.

⁵ Έξήγηση ύπομνηματική στον Προφήτη Άγγαίο, ΕΠΕ 24, 503-505.